

**Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada
ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2034. gadam
un attīstības programmas 2023.-2029. gadam
stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums**

VIDES PĀRSKATA

KOPSAVILKUMS

2023

SATURS

1. IEVADS.....	3
2. PLĀNOŠANAS DOKUMENTU MĒRĶI UN KOPSAVILKUMS, SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM.....	4
5. PLĀNOŠANAS DOKUMENTOS IETVERTIE VIDES UZLABOŠANAS PASĀKUMI ...	7
6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTU ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS	12
6.1. Vispārējā vērtējuma metodika un Stratēģijas 2034 novērtējums.....	12
6.2. Detalizētā novērtējuma metodika un Programmas 2029 novērtējums	12
6.3. Pasākumi ar augstu risku dabasvidei	18
7. ALTERNATĪVU IZVĒLES PAMATOJUMS, IZVĒRTĒJUMS UN REKOMENDĀCIJAS	19
8. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS MEHĀNISMI UN RISINĀJUMI IETEKMJU UZ VIDI NOVĒRŠANAI UN SAMAZINĀŠANAI	21
9. IESPĒJAMĀS BŪTISKĀS PĀRROBEŽU IETEKMES NOVĒRTĒJUMS.....	22
10. PAREDZĒTIE PASĀKUMI MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI.....	23

Kopsavilkumā salīdzināšanas ērtībām saglabāta nodaļu, attēlu un tabulu numerācija no Vides pārskata pilnā sējuma

1. IEVADS

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk tekstā SIVN) mērķis ir izvērtēt iespējamo plānošanas dokumentu realizācijas radīto ietekmi uz vidi. SIVN rezultātā tiek sagatavots vides pārskats, kura apspriešanā tiek iesaistīta sabiedrība, un tiek izstrādāti priekšlikumi, lai novērstu vai samazinātu iespējamo negatīvo ietekmi. SIVN veic plānošanas dokumentu sagatavošanas laikā un novērtējuma rezultāti tiek atspoguļoti vides pārskatā.

Vides pārskata 1.redakciju Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2034.gadam un Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada attīstības programmai 2023.-2029.gadam sagatavoja vides konsultāciju uzņēmums SIA "Enviroprojekts" saskaņā ar likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumiem Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums".

Vides pārskata 1.redakcijas publiskā apspriešana tiek organizēta kopā ar iepriekš minēto plānošanas dokumentu publisko apspriešanu.

Kopsavilkumā salīdzināšanas ērtībām saglabāta nodaļu, attēlu un tabulu numerācija no pilnā sējuma.

2. PLĀNOŠANAS DOKUMENTU MĒRĶI UN KOPSAVILKUMS, SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Abi virsrakstā norādītie plānošanas dokumenti ir izstrādes stadijā, un šajā vides pārskatā (arī izstrādes – projekta stadijā) tiek vērtētas to 2. redakcijas.

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2034.gadam (turpmāk – arī Stratēģija 2034) ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikts vietējās pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva.

Stratēģija 2034 ir hierarhiski augstākais pašvaldību ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments, uz kura pamata tiek izstrādāta attīstības programma, teritorijas plānojums, tematiskais plānojums, lokālplānojumi. Stratēģijas izstrādē ir ievērota pēctecība plānošanā, saskaņotas teritoriju atšķirīgās intereses, panākta vienošanās par kopīgu – Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada – nākotnes stratēģisko vīziju, attīstības mērķiem un ilgtermiņa prioritātēm.

Stratēģija 2034 ir izstrādāta, izvērtējot un pārskatot līdzšinējo Jelgavas un Ozolnieku novadu un Jelgavas pilsētas stratēģiskos mērķus un uzstādījumus, nosakot skaidru, mērķtiecīgu un uz ilgtspējīgu rezultātu orientētu rīcību.

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada attīstības vīzija (skat. 1. att.) ir teritorijas nākotnes redzējums, kas ietver nozīmīgākos valstspilsētas un novada attīstības resursus. Atslēgas vārdi ir cilvēks, daba, zināšanas, tehnoloģijas un inovācijas. Pilsētas un novada būtiskākās vērtības ir ģimene, darba tikums, dabas resursi – Lielupes ūdeņi ar pietiekām, vide un tradicionālā lauksaimniecība, kā arī kultūrvēsturiskais mantojums.

JELGAVAS VALSTSPILSĒTAS UN JELGAVAS NOVADA ATTĪSTĪBAS VĪZIJA

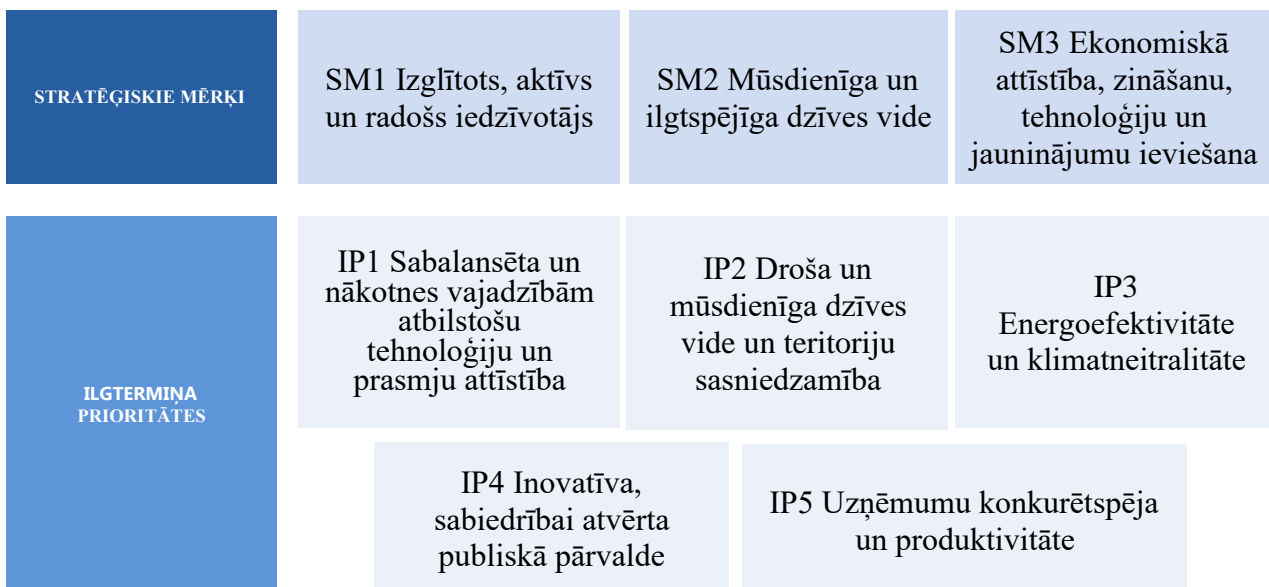
VĪZIJA

Jelgava – pilsēta izaugsmei ar harmonisku, piederību veicinošu dzīves un kultūrvidi. Inovāciju pilsēta, kurā koncentrējas izglītības, pētniecības un radošuma potenciāls, ar dinamisku, eksportspējīgu un zināšanām balstītu ekonomiku.

Jelgavas novads – droša, ilgtspējīga un harmoniska vide dzīvošanai un ideju īstenošanai, kur galvenā vērtība ir cilvēks. Teritorija ar koptu Zemgales ainavu pievilcīgā, tīrā vidē ar spēcīgu tradicionālo lauksaimniecību, stabiliem ražošanas, pārstrādes un pakalpojumu uzņēmumiem.

1. attēls. Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada attīstības vīzija

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada ilgtermiņa stratēģiskajā ietvarā ir noteikti trīs stratēģiskie mērķi (SM), kuri nozīmīgi vīzijas sasniegšanai, un tiem pakārtotas piecas ilgtermiņa prioritātes (IP) (skat. 2. att.).

2. attēls. Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada stratēģiskie mērķi un ilgtermiņa prioritātes

Mērķi un prioritātes ietver arī tieši uz dabas un vides kvalitāti vērstas sadaļas, kas šeit izvilkuma veidā citētas:

- SM 2 “(..) paredz veidot sakārtotu (..) vidi (..). (..) videi draudzīgas infrastruktūras attīstība, ieviešot zaļus un viedus risinājumus klimata radīto pārmaiņu mazināšanai. (..) Kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un attīstība. Bioloģiskā daudzveidība dabas aizsargājamajās teritorijās, koptas Zemgales dabas ainavas un vērtīgas lauksaimniecības zemes rada pievilcīgu dzīves vidi (..)”
- IP 3 “(..) iedzīvotāji dzīvo tīrā un klimatneitrālā vidē, harmonijā ar dabu, pielāgojoties klimata pārmaiņu radītajiem riskiem. Teritorijā esošās dabas vērtības tiek atbildīgi izmantotas rekreācijas un tūrisma attīstībai. Lai mazinātu siltumnīcefekta gāzu apjomu un to ietekmi uz klimata pārmaiņām, tiek ieviesti energoefektivitātes pasākumi, īstenota pāreja uz mazemisiju un bezemisiju transportlīdzekļiem. Palielinās atjaunojamo energoresursu (it īpaši saules, vēja, ģeotermālās enerģijas), viedo tehnoloģiju izmantošana klimata pārmaiņu mazināšanai, tiek veikta pētniecība un inovācijas klimata un ilgtspējīgas enerģētikas jomā, īstenojot “Eiropas zaļo kursu”.

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada telpiskās attīstības perspektīva nosaka vēlamā teritorijas telpisko struktūru, ietverot:

- 1) Apdzīvojuma struktūru un priekšlikumus attīstības centru izvietojumam, t.sk. nosakot publisko pakalpojumu klāstu.
- 2) Galvenos transporta koridorus un infrastruktūru,
- 3) Inženiersistēmu, elektropārvades un telekomunikācijas tīklus un objektus,
- 4) Dabas teritoriju telpisko struktūru, tai skaitā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklu.

- 5) Ainaviski vērtīgās un kultūrvēsturiski nozīmīgās teritorijas.
- 6) Prioritāri attīstāmās teritorijas.

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada telpiskās attīstības perspektīva konceptuāli attēlo vēlamo novada telpisko attīstību, vadoties pēc vīzijā (nākotnes redzējumā) noteiktajiem uzstādījumiem un sekmējot stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Stratēģija 2034 izvirza vadlīnijas attīstības centru telpiskajai attīstībai atsevišķi Jelgavas valstspilsētai un Jelgavas novadam:

- Vadlīnijas apdzīvojuma attīstībai un plānošanai
- Vadlīnijas dabas teritoriju telpiskajai struktūrai
- Vadlīnijas ainaviski vērtīgo un kultūrvēsturisko teritoriju attīstībai
- Vadlīnijas attīstības centru telpiskajai attīstībai

Virzībai uz Stratēģijas 2034 ilgtermiņa mērķu (skat. iepriekš. 1. tabulu) sasniegšanu jau stratēģijas darbības periodam ir nosprausti trīs stratēģisko mērķi:

- **SM 1** Izglītots, aktīvs un radošs iedzīvotājs
- **SM 2** Mūsdienīga un ilgtspējīga dzīves vide
- **SM 3** Ekonomiskā attīstība, zināšanu, tehnoloģiju un inovāciju ieviešana

No tiem fiziskas ietekmes uz vidi piemīt tikai SM 2 (kaut abi pārējie netieši rada priekšnoteikumus jo labākai SM 2 mērķa sasniegšanai). SM 2 ir vērsts uz to, lai Jelgavas valstspilsēta un Jelgavas novads kļūtu par sakārtotu vidi katrai ģimenei, iedzīvotājam, ieviešot ilgtspējīgus zaļus un viedus risinājumus arī klimata radīto pārmaiņu mazināšanai. Bioloģiskā daudzveidība dabas aizsargājamajās teritorijās, Lielupes un Svētes upes palienes, kopta Zemgales dabas ainava un nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes rada pievilcīgu dzīves vidi, iespējas atpūsties un strādāt, nodrošinot pārticību, kā arī priekšnoteikumus bagātīgai dabiskajai videi.

Jāatzīst, ka starp Stratēģijas 2034 stratēģiskajiem mērķiem trūkst tādu uz vides kvalitāti tieši attiecīgu jomu kā gaisa un ūdeņu kvalitāte un atkritumu daudzuma mazināšana un atgriešana apritē. Tomēr šo trūkumu (kamēr tas nav novērsts un ja netiks novērsts) kompensē Programma 2029, kas ir Stratēģijai 2034 tieši pakārtots plānošanas dokuments, kurā noteiktajiem pasākumiem jābūt tieši vērstiem uz Stratēģijā 2034 nospraustajiem mērķiem, un tajā ir nosegtas arī šīs jomas (skat. nākamo nodaļu).

Atbilstoši Stratēģijas 2034 noteiktajām ilgtermiņa prioritātēm Programmā 2029 ir noteiktas vidēja termiņa prioritātes: teritorijas un cilvēkresursu attīstības aktualitātes, kuru risināšana tiek izvirzīta priekšplānā, salīdzinot ar citām aktualitātēm un jomām. Programmā 2029 ir definētas **trīs vidēja termiņa prioritātes**:

- **VP 1:** Cilvēkresursu un pakalpojumu daudzveidība, pieejamība un kvalitāte
- **VP 2:** Kvalitatīva un droša dzīves vide
- **VP 3:** Stabila, radoša un ilgtspējīga ekonomika

Papildus trim vidēja termiņa prioritātēm ir **noteiktas divas horizontālās prioritātes**, kas veicina kompleksas pārmaiņas vairāku definēto rīcības virzienu ietvaros:

- **HP 4:** Vieda, atvērta un atbalstoša pārvaldība
- **HP 5:** Klimata pārmaiņu mazināšana un atbalstoša pārvaldība

5. PLĀNOŠANAS DOKUMENTOS IETVERTIE VIDES UZLABOŠANAS PASĀKUMI

Stratēģija 2034 kā jau stratēģisks ilgtermiņa dokuments konkrētus pasākumus neietver, tikai nosprauž sasniedzamos stratēģiskos mērķus un to sasniegšanas virzienus. Stratēģiskais mērķis SM 2 “Mūsdienīga un ilgtspējīga dzīves vide” iezīmē galvenos 2034. gadā sasniedzamos rādītājus (skat. iepriekš 2. tabulu 1.3.2. apakšnodaļā).

Kā jau iepriekš konstatēts 1.3.2. apakšnodaļā, starp Stratēģijas 2034 stratēģiskajiem mērķiem trūkst tādu uz vides kvalitāti tieši attiecīgu jomu kā gaisa un ūdeņu kvalitāte un atkritumu apsaimniekošanu. Tomēr šo trūkumu kompensē Programma 2029, kas ir Stratēģijai 2034 tieši pakārtots plānošanas dokuments, kurā noteiktajiem pasākumiem jābūt tieši vēršoties uz Stratēģijā 2034 nospraustajiem mērķiem, un tajā ir nosegtas arī šīs jomas. 5. tabulā ir sniegts pasākumu pārskats uz vides kvalitāti attiecīgajās jomās (saglabāta pasākumu numerācija un tabulā ietilpstošo tabulu un attēlu numerācija no Programmas 2029, izdalot tikai tos pasākumus, kuriem ir fiziska ietekme uz vidi) par jau paveiktajiem pasākumiem, patlaban notiekošajiem pasākumiem un pasākumiem (izstrādātiem plāniem un projektiem), kam jākalpo par pamatu turpmākiem pasākumiem jau Programmas 2029 izpildes ietvaros.

5. tabula. Rīcības virzienu uzdevumi un veicamie pasākumi

Rīcības virziens 1: Izglītība mūža garumā un konkurētspēja darba tirgū

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
1.1. Izveidot vienotu, resursu efektīvu izglītības iestāžu tīklu	1.1.1. Izstrādāt Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada izglītības attīstības stratēģiju 2024.–2029. gadam 1.1.2. Paplašināt un padarīt pieejamāku pirmsskolas izglītības pakalpojumu 1.1.3. Attīstīt efektīvu vispārējās izglītības iestāžu tīklu atbilstoši pieprasījumam 1.1.4. Attīstīt un modernizēt izglītības iestāžu materiāli tehnisko bāzi un infrastruktūru, t.sk. sporta infrastruktūru 1.1.5. Veidot pilsētas un novada ārtelpu, t.sk. pie izglītības iestādēm, atbilstoši mūsdienīga izglītības procesa vajadzībām
1.2. Sekmēt kvalitatīvu, mūsdienīgu, daudzveidīgu un iekļaujošu izglītību atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām	1.2.1. Nodrošināt iekļaujošu izglītību visās izglītības pakāpēs 1.2.2. Veicināt sadarbību ar darba devējiem mācību procesā visās izglītības pakāpēs 1.2.3. Veicināt izglītojamo interesi par vidējo profesionālo izglītību 1.2.4. Veicināt vidējās vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu sinerģiju ar augstāko izglītību 1.2.5. Attīstīt izglītojamo talantus, jaunradi, pētnieciskās un karjeras vadības prasmes, uzņēmējspējas un ilgtspējīgu domāšanu
1.3. Pilnveidot motivācijas programmu jauno pedagogu piesaistei un esošo motivācijai	1.3.1. Piesaistīt jaunus, kvalificētus pedagogus un atbalsta speciālistus, izstrādāt un īstenot ilgtspējīgas motivācijas programmu pedagogu un speciālistu piesaistei un esošo noturēšanai 1.3.2. Paaugstināt pedagogu profesionālo kompetenci, prasmes un veicināt jaunradi

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
1.4. Veicināt pieaugušo izglītību dzīves kvalitātes un nodarbinātības sekmēšanai	1.4.1. Nodrošināt plānotu un koordinētu pieaugušo izglītības procesu 1.4.2. Paplašināt pieaugušo izglītības iespējas un piekļuvi visām iedzīvotāju grupām 1.4.3. Īstenot informatīvus un motivējošus pasākumus pieaugušo izglītības, nodarbinātības veicināšanai

Rīcības virziens 2: Veselības un sociālo pakalpojumu pieejamība, iedzīvotāju labklājība

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
2.1. Veicināt veselīgu dzīvesveidu	2.1.1. Plānot veselību veicinošu aktivitāšu piedāvājumu iedzīvotājiem, atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām un valsts sabiedrības veselības politikai 2.1.2. Īstenot un koordinēt veselības veicināšanas aktivitātes visās vecuma grupās, īpaši sociāli mazaizsargātajiem iedzīvotājiem 2.1.3. Veikt infekcijas slimību profilakses aktivitātes, t.sk. īstenojot kaitējuma mazināšanas programmas 2.1.4. Veicināt iedzīvotāju izpratni par veselīgu un aktīvu dzīvesveidu, par pielāgošanos klimata pārmaiņām un to ietekmi uz veselību
2.2. Attīstīt kvalitatīvus un pieejamus veselības aprūpes pakalpojumus un infrastruktūru	2.2.1. Veicināt uz cilvēku centrētas un integrētas veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību visos tās līmeņos, gan ambulatori, gan stacionārā 2.2.2. Uzlabot cilvēkresursu pieejamību (piesaistīt un saglabāt speciālistus) valsts apmaksātajā veselības aprūpes sistēmā 2.2.3. Pilnveidot un attīstīt veselības iestāžu infrastruktūru un materiāli tehnisko bāzi, t.sk. nodrošināt vides pieejamību un veicināt ēku energoefektivitāti 2.2.4. Veicināt IKT un digitālo risinājumu attīstību veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības un integritātes uzlabošanai
2.3. Attīstīt kvalitatīvus un pieejamus sociālos pakalpojumus un infrastruktūru	2.3.1. Izstrādāt Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada sociālās jomas attīstības stratēģiju 2.3.2. Paaugstināt sociālo pakalpojumu sniegšanā un sociālajā darbā iesaistīto cilvēkresursu kapacitāti 2.3.3. Attīstīt, sniegt kvalitatīvus un pieejamus sociālos pakalpojumus, īpašu akcentu liekot uz sabiedrībā balstītiem un ģimeniskai videi pietuvinātiem sociālajiem pakalpojumiem 2.3.4. Pilnveidot un attīstīt sociālo pakalpojumu sniedzēju infrastruktūru un materiāli tehnisko bāzi, t.sk. nodrošināt vides pieejamību un veicināt ēku energoefektivitāti 2.3.5. Uzlabot starpinstitucionālo sadarbību starp sociālo dienestu un tā institūcijām, veselības aprūpes un citām institūcijām aktuālu jautājumu risināšanā
2.4. Attīstīt sociālo darbu ar kopienas un atbalstu iedzīvotāju labklājībai	2.4.1. Izstrādāt vienotu pieeju sociālai palīdzībai, izveidot vienotu atbalsta sistēmu 2.4.2. Īstenot preventīvu darbu ar sociālā riska ģimenēm, mazinot vardarbības risku un mazinot risku bērniem nonākt ārpusģimenes aprūpē

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
	2.4.3. Veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju integrēšanos sabiedrībā 2.4.4. Sekmēt izpratni par sociālā darba profesiju un uzlabošanu sociālo dienestu stratēģiskai komunikācijai ar sabiedrību

Rīcības virziens 3: Konkurētspējīgi pakalpojumi kultūras, tūrisma un sporta jomās

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
3.1. Veicināt tautas sporta un tam nepieciešamās infrastruktūras attīstību	3.1.1. Attīstīt veselīga dzīvesveida un tautas sporta infrastruktūru 3.1.2. Atbalstīt sporta klubu, tautas sporta darbību
3.2. Sekmēt bērnu un jauniešu sporta attīstību, kā arī augstu sasniegumu sportu	3.2.1. Nodrošināt konkurētspējīgu vidi bērnu un jauniešu sporta darbībai un virzībai uz augstu sasniegumu sportu
3.3. Attīstīt kultūras piedāvājuma daudzveidību, kvalitāti un infrastruktūru	3.3.1. Nodrošināt kvalitatīvu, daudzveidīgu un eksportorientētu kultūras piedāvājumu 3.3.2. Pilnveidot kultūras infrastruktūru un materiāli tehnisko bāzi 3.3.3. Sekmēt sadarbību kultūras jomā 3.3.4. Efektīvi izmantot jaunradi, inovācijas un starpnozaru sadarbību dinamiskas kultūrvides veidošanā
3.4. Nodrošināt kultūras mantojuma aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību	3.4.1. Nodrošināt visa kultūras mantojuma, t.sk. nemateriālā, saglabāšanu un popularizēšanu
3.5. Veicināt tūrisma nozares konkurētspēju	3.5.1. Veidot sezonai un mērķa grupai atbilstošu un kvalitatīvu tūrisma piedāvājumu gan vietējiem, gan ārvalstu tūristiem 3.5.2. Stiprināt sadarbību tūrisma jomas attīstībai

Rīcības virziens 4: Mobilitāte un sasniedzamība

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
4.1. Atjaunot un attīstīt autoceļus, ielas, tiltus, satiksmes pārvadus	4.1.1. Uzlabot ielu un autoceļu infrastruktūru 4.1.2. Attīstīt un atjaunot tiltus un satiksmes pārvadus
4.2. Ieviest satiksmes drošības un mierināšanas risinājumus	4.2.1. Modernizēt satiksmes organizācijas sistēmu un infrastruktūru, uzlabojot satiksmes drošību
4.3. Veidot mūsdienīgu gājēju un velo, mazjaudas	4.3.1. Attīstīt gājēju un velo ceļu tīklu

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
transportlīdzekļu infrastruktūru	
4.4. Attīstīt integrētu un multimodālu sabiedriskā transporta sistēmu, t.sk. savienojamībā ar Rīgu	4.4.1. Pilnveidot un attīstīt sabiedriskā transporta infrastruktūru 4.4.2. Attīstīt Jelgavas pilsētas un novada mobilitātes punktu infrastruktūru, t.sk. izveidojot multimodālu satiksmes terminālu Jelgavā
4.5. Veicināt ilgtspējīgus mobilitātes risinājumus	4.5.1. Veicināt bezemisiju transportlīdzekļu izmantošanu

Rīcības virziens 5: Teritorijas un resursu efektīva apsaimniekošana

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
5.1. Nodrošināt kvalitatīvus un pieejamus komunālos un atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus	5.1.1. Veicināt ilgtspējīgu ūdenssaimniecību 5.1.2. Veicināt ilgtspējīgu siltumapgādi 5.1.3. Sekmēt atkritumu apsaimniekošanas ilgtspēju
5.2. Uzlabot publisko teritoriju kvalitāti, daudzveidību un pieejamību	5.2.1. Pilnveidot un labiekārtot publisko ārtelpu
5.3. Veicināt nekustamā īpašuma attīstību un uzlabošanu	5.3.1. Veicināt kompleksu dzīvojamā fonda atjaunošanu un sekmēt dzīves telpas uzlabošanu 5.3.2. Uzlabot un attīstīt pašvaldību nekustamo īpašumu

Rīcības virziens 6: Vides kvalitātes uzlabošana un dabas vērtību ilgtspējīga apsaimniekošana

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
6.1. Efektīvi un ilgtspējīgi apsaimniekot dabas vērtības	6.1.1. Nodrošināt dabas vērtību (t.sk. publisko ūdeņu) un resursu saglabāšanu, pieejamību, daudzveidīgu izmantošanu un attīstību
6.2. Uzlabot vides kvalitāti	6.2.1. Sekmēt vides aizsardzību un vides stāvokļa uzlabošanu
6.3. Mazināt plūdu riskus un krastu eroziju	6.3.1. Attīstīt meliorācijas un lietus ūdens savākšanas sistēmas, samazinot plūdu riskus

Rīcības virziens 7: Konkurētspējīga, radoša un klimatneitrāla uzņēmējdarbība un industriālā attīstība

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
7.1. Pilnveidot atbalstu uzņēmējdarbības videi	7.1.1. Īstenot atbalsta pasākumus uzņēmējdarbības attīstībai 7.1.2. Veicināt iesaistīto pušu* sadarbību un darbības koordinēšanu
7.2. Attīstīt infrastruktūru atbilstoši uzņēmējdarbības vajadzībām	7.2.1. Attīstīt jaunas un pilnveidot jau esošās uzņēmējdarbības teritorijas, nodrošinot tās ar uzņēmējiem nepieciešamo infrastruktūru

* pašvaldības, uzņēmēji, izglītības un pētniecības iestādes, NVO, valsts institūcijas u.c.

Rīcības virziens 8: Vieda un atvērta pārvaldība, drošība

Uzdevumi	Veicamie pasākumi
8.1. Uzlabot pārvaldības efektivitāti un digitalizāciju, attīstot mūsdienīgus un klientorientētus pašvaldības pakalpojumus	8.1.1. Pilnveidot pašvaldības darbu un pakalpojumus 8.1.2. Nodrošināt pārvaldības digitālo transformāciju 8.1.3. Veicināt racionālu pašvaldības pārvaldības tehnoloģiju atbalstu 8.1.4. Veidot uz klimata neitralitāti vērstu pārvaldību 8.1.5. Pilnveidot pašvaldību cilvēkresursu prasmes, zināšanas un sadarbību
8.2. Sekmēt sabiedrības iesaisti un līdzatbildību teritorijas ilgtspējīgā attīstībā	8.2.1. Palielināt sabiedrības līdzdalību teritorijas ilgtspējīgā attīstībā 8.2.2. Stiprināt NVO kapacitāti, veicināt to ilgtspēju un savstarpējo sadarbību, kā arī mijiedarbību ar pašvaldību 8.2.3. Veidot vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju lokālpatriotismu un piederības apziņu teritorijai, veicināt jaunu iedzīvotāju un uzņēmēju piesaisti
8.3. Nodrošināt efektīvu jaunatnes politikas ieviešanu	8.3.1. Pilnveidot starpinstitucionālu sadarbību jaunatnes politikas īstenošanā 8.3.2. Uzlabot jauniešu lietderīgā brīvā laika pavadīšanas iespējas līdzvērtīgi pilsētas mikrorajonos un novada teritorijā 8.3.3. Paplašināt neformālās izglītības, kultūras un sporta pasākumu skaitu jauniešu auditorijai
8.4. Attīstīt civilās aizsardzības sistēmu un paaugstināt drošības līmeni	8.4.1. Pilnveidot civilās aizsardzības sistēmu 8.4.2. Nodrošināt sabiedrības kārtību un drošību 8.4.3. POIC darbības pilnveidošana

6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTU ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

6.1. Vispārējā vērtējuma metodika un Stratēģijas 2034 novērtējums

Programmas 2029 un Stratēģijas 2034 īstenošanas stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtēšanai 6. tabulā ir sniegts vispārīgs pārskats par Stratēģijas 2034 un Programmas 2029 ietekmju pozitīvo (+) vai negatīvo (-) atbilstību vides politikas mērķiem vai ietekmes neesamību (0) atbilstoši Programmas 2029 investīciju plānos plānotajām projektu idejām pirms to ietekmes detalizēta novērtējuma.

Par pozitīvu ietekmi uzskatīta, ja plānošanas dokumenti paredz pasākumus, kas tieši vai netieši vērsti uz konkrēto vides politikas mērķi. Par nulli ietekme uzskatīta, ja plānošanas dokumenti šādus pasākumus neparedz un arī citiem mērķiem paredzētos pasākumos konstatējama pozitīvu blakusietekmju šā mērķa virzienā neesamība (vai arī ir nenoteiktība, vai ietekme būs pozitīva, vai negatīva). Par negatīvu ietekmi uzskatīta, ja ir pamats bažām, ka citiem mērķiem paredzētiem pasākumiem varētu negatīva ietekme uz šā mērķa sasniegšanu (protams, pasākumu, kas tieši paredzēti, lai attālinātos no vides politikas mērķa, nedrīkst būt, un tādi arī nav konstatēti).

Šajā vispārīgajā novērtējumā ir konstatēts, ka visi Stratēģijā 2034 izvirzītie mērķi un rīcības virzieni principā pozitīvi atbilst vides politikas mērķiem, savukārt Programmā 2029 ir konstatēts, ka ne visu vides politikas mērķu sasniegšanai ir paredzēti konkrēti pasākumi un arī ne visu vides politikas mērķu sasniegšanu veicinoši blakusefekti ir noteikti paredzami kādam pasākumam, bet nav konstatēts, ka kāds no plānotajiem pasākumiem būtu iecerēts vai no tā netieši izrietētu negatīva ietekme attiecībā uz kāda politikas mērķa sasniegšanu (par riskiem pasākumu nepareizas izpildes gadījumā skat. tālāk).

Tālāk ir sniegts detalizēts novērtējums, balstīts uz konkrētajiem pasākumiem un to finansējumu: no visa paredzētā finansējuma Programmas 2029 ietvaros un prognozējamā tālākā finansējuma Stratēģijas 2034 ietvaros paredzēts iztērēt vides kvalitātes mērķiem, kurās jomās un cik daudz.

6.2. Detalizētā novērtējuma metodika un Programmas 2029 novērtējums

Programmā 2029 ir definētas **trīs vidēja termiņa prioritātes**:

- **VP 1:** Cilvēkresursu un pakalpojumu daudzveidība, pieejamība un kvalitāte
- **VP 2:** Kvalitatīva un droša dzīves vide
- **VP 3:** Stabila, radoša un ilgtspējīga ekonomika

Papildus trim vidēja termiņa prioritātēm ir **noteiktas divas horizontālās prioritātes**, kas veicina kompleksas pārmaiņas vairāku definēto rīcības virzienu ietvaros:

- **HP 4:** Vieda, atvērta un atbalstoša pārvaldība
- **HP 5:** Klimata pārmaiņu mazināšana un atbalstoša pārvaldība

Balstoties uz vidēja termiņa prioritātēm, Programmā 2029 ir definēti rīcības virzieni (skat. iepriekš 5. tabulu). Katrs no tiem ir konkrētu pasākumu kopums, kas ir izvirzīts noteikto vidēja termiņa prioritāšu sasniegšanai. Rīcību ietvaros ir definēti uzdevumi (skat. iepriekš 5. tabulu): tie ir iniciatīvu un rīcību kopums, kas ir izvirzīti noteikto rīcības virzienu īstenošanai,

nodrošinot savstarpēji papildinoša un kompleksa atbalsta mehānisma izveidi. Savukārt uzdevumiem ir definēti pakārtoti pasākumi, kas ir veicami, lai izpildītu noteiktos uzdevumus.

- **RV 1:** Izglītība mūža garumā un konkurētspēja darba tirgū
- **RV 2:** Veselības un sociālo pakalpojumu pieejamība, iedzīvotāju labklājība
- **RV 3:** Konkurētspējīgi pakalpojumi kultūras un sporta jomās
- **RV 4:** Mobilitāte un sasniedzamība
- **RV 5:** Publiskās infrastruktūras kvalitāte, ēku energoefektivitāte un mājokļu pieejamība, drošība
- **RV 6:** Teritorijas un dabas resursu efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana
- **RV 7:** Konkurētspējīga un radoša uzņēmējdarbība un industriālā attīstība
- **RV 8:** Vieda pārvaldība un demokrātijas kultūra

Jau pašā Programmā 2029 ir novērtētas sakarības starp Programmas 2029 prioritātēm un Stratēģijas 2034 stratēģiskajiem mērķiem (skat. 7. tabulu) un Programmas 2029 rīcības virzieniem un Programmas 2029 prioritātēm (skat. 8. tabulu). SIVN vajadzībām šajās tabulās ar krāsām parādītā saistības intensitāte kvantificēta ar nosacītiem skaitliskiem koeficientiem. Jau iepriekš 1.3.2. apakšnodaļā konstatēts, ka fiziskas ietekmes uz vidi tieši plānošanas periodā piemīt tikai stratēģiskajam mērķim SM 2. Līdz ar to Programmas 2029 prioritāšu ietekmes pakāpe turpinājumā tiks vērtēta tikai uz to. Vislielākā ietekmes pakāpe novērtēta ar koeficientu "1" (skat. 7. tabulu), kas nosacīti nozīmē, ka ieguldījumi prioritātēs un VP 2 un HP 2 simtprocentīgi uzskatāmi par ieguldījumiem vides kvalitātes labā. Izņēmums ir prioritāte VP 1: kaut arī tai ir cieša saistība ar stratēģisko mērķi SM 2, tai pārskata periodā nav sagaidāmas fiziskas izpausmes vidē, tāpēc ieguldījumi tajā attiecībā uz vidi vērtēti kā "0". No ieguldījumiem pārējās prioritātēs uzskatīts, ka vides labā ir "1/3" no tiem.

Analoģiski 8. tabulā ir piešķirtas skaitliskas vērtības, kāda daļa ieguldījumu katrā rīcības virzienā uzskatāma par ieguldījumiem katrā prioritātē.

7. tabula. Programmas 2029 prioritāšu ietekme uz Stratēģijas 2034 stratēģiskajiem mērķiem

Vidēja termiņa prioritāte	SM1 Izglītots, aktīvs un radošs iedzīvotājs	SM2 Mūsdienīga un ilgtspējīga dzīves vide	SM3 Ekonomiskā attīstība, zināšanu, tehnoloģijas un jauninājumu ieviešana
VP1 Cilvēkresursu un pakalpojumu daudzveidība, pieejamība un kvalitāte		0	
VP2 Kvalitatīva un droša dzīves vide		1	
VP3 Stabila, radoša un ilgtspējīga ekonomika		1/3	
HP1 Vieda, atvērta un atbalstoša pārvaldība		1/3	
HP2 Klimata pārmaiņu mazināšana un adaptēšanās klimata pārmaiņām		1	

1	2/3	1/3	0
---	-----	-----	---

Tieša un lielāka ietekmes pakāpe <- -> Mazāka ietekmes pakāpe

8. tabula. Programmas 2029 rīcības virzienu ietekme uz Programmas 2029 prioritātēm

Vidēja termiņa prioritāte	VP 1 Cilvēkresursu un pakalpojumu daudzveidība, pieejamība un kvalitāte	VP 2 Kvalitatīva un droša dzīves vide	VP 3 Stabila, radoša un ilgtspējīga ekonomika	HP1 Vieda, atvērta un atbalstoša pārvaldība	HP2 Klimata pārmaiņu mazināšana un adaptēšanās klimata pārmaiņām
RV 1 Izglītība mūža garumā un konkurētspēja darba tirgū		1/3	2/3	1/3	2/3
RV 2 Veselības un sociālo pakalpojumu pieejamība, iedzīvotāju labklājība		1/3	0	1/3	1/3
RV 3 Konkurētspējīgi pakalpojumi kultūras un sporta jomās		1/3	1/3	1/3	1/3
RV 4 Mobilitāte un sasniedzamība		1	1	1/3	2/3
RV 5 Publiskās infrastruktūras kvalitāte, ēku energoefektivitāte un mājokļu pieejamība, drošība		1	1/3	2/3	1
RV 6 Teritorijas un dabas resursu efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana		1	0	1/3	2/3
RV 7 Konkurētspējīga un radoša uzņēmējdarbība un industriālā attīstība		1/3	1	0	1/3
RV 8 Vieda pārvaldība un demokrātijas kultūra		2/3	1/3	1	2/3

Tālāk no divām iepriekšējām tabulām iegūta sakarība starp ieguldījumiem konkrētā pasākumā un daļu, kas no tiem uzskatāma par ieguldījumiem vides kvalitātē, atbilstoši pasākuma atbilstībai prioritātei un rīcības virzienam (skat. 9. tabulu).

9. tabula. Ieguldījumu īpatsvars vides kvalitātē atkarībā no pasākuma atbilstības prioritātei un rīcības virzienam

	VP 1	VP 2	VP 3	HP 1	HP 2
RV 1	0	1/3	2/9	1/9	2/3
RV 2	0	1/3	0	1/9	1/3
RV 3	0	1/3	1/9	1/9	1/3
RV 4	0	1	1/3	1/9	2/3
RV 5	0	1	1/9	2/9	1
RV 6	0	1	0	1/9	2/3
RV 7	0	1/3	1/3	0	1/3
RV 8	0	2/3	1/9	1/3	2/3

Ja pasākums atbilst vienlaikus divām prioritātēm un/vai diviem rīcības virzieniem, ir nosacīti uzskatīts, ka tas atbilst abiem vienādā mērā (nav iespējams šajā detalizācijas stadijā vēl izvērtēt, kādās proporcijās tas kuram atbilst), un piemērotā koeficienta vērtība ir vidējais aritmētiskais no abām attiecīgi prioritātēm un/vai rīcības virzieniem. Tālāk pēc šīs sistēmas ir novērtēts katrs pasākums un iegūtas summārās skaitliskās (skat. 10.-12. tabulu) vērtības: cik liela daļa kopējo patlaban plānoto ieguldījumu 2022.-2027. gada periodā attiecīgi Jelgavas valstspilsētā, Jelgavas novadā un kopumā uzskatāma par iztērētu atsevišķi klimata pārmaiņu mazināšanai un cik – vides kvalitātes uzlabošanas mērķiem, kuri tālāk nosacīti iedalīti divās galvenajās daļās – cilvēkvide un dabasvide –, un dabasvides ieguldījumi vēl sadalīti četrās daļās: gaisa kvalitāte, ūdens kvalitāte, atkritumsaimniecība (daudzuma mazināšana un atgriešana aprītē) un bioloģiskā daudzveidība.

10. tabula. Programmas 2029 finansējuma sadalījums pa mērķiem Jelgavas valstspilsētā

Finansējuma daļa	EUR	%
Kopējais finansējums	519 270 543	100
Fiziskajai videi kopumā	386 922 766	74,51
Klimata pārmaiņu mazināšanai	21 217 282	4,09
Cilvēkvides kvalitātes uzlabošanai un attīstībai	294 967 694	56,80
Dabasvides kvalitātes uzlabošanai:	70 737 790	13,62
• gaisa kvalitātes uzlabošanai	481 944	0,09
• ūdens kvalitātes uzlabošanai	53 136 933	10,23
• atkritumu daudzuma mazināšanai un atgriešanai aprītē	17 056 413	3,28
• dabas aizsardzībai / bioloģiskajai daudzveidībai	62 500	0,01

11. tabula. Programmas 2029 finansējuma sadalījums pa mērķiem Jelgavas novadā

Finansējuma daļa	EUR	%
Kopējais finansējums	261 554 988	100
Fiziskajai videi kopumā	149 430 980	57,13
Klimata pārmaiņu mazināšanai	26 974 222	10,31
Cilvēkvides kvalitātes uzlabošanai un attīstībai	110 326 508	42,18
Dabasvides kvalitātes uzlabošanai:	12 130 250	4,64
• <i>gaisa kvalitātes uzlabošanai</i>	2 500 000	0,96
• <i>ūdens kvalitātes uzlabošanai</i>	5 825 250	2,23
• <i>atkritumu daudzuma mazināšanai un atgriešanai aprītē</i>	2 175 000	0,83
• <i>bioloģiskās daudzveidības vairošanai</i>	1 630 000	0,62

12. tabula. Programmas 2029 finansējuma sadalījums pa mērķiem kopumā

Finansējuma daļa	EUR	%
Kopējais finansējums	780 825 631	100,00
Fiziskajai videi kopumā	536 353 821	68,69
Klimata pārmaiņu mazināšanai	48 191 508	6,17
Cilvēkvides kvalitātes uzlabošanai un attīstībai	405 294 259	51,91
Dabasvides kvalitātes uzlabošanai:	82 868 054	10,61
• <i>gaisa kvalitātes uzlabošanai</i>	2 981 945	0,38
• <i>ūdens kvalitātes uzlabošanai</i>	58 962 193	7,55
• <i>atkritumu daudzuma mazināšanai un atgriešanai aprītē</i>	19 231 416	2,46
• <i>bioloģiskās daudzveidības vairošanai</i>	1 692 500	0,22

Šajā novērtējumā ir daudz nosacītu pieņēmumu, kādi ir nepieciešami un neizbēgami stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumā kā ļoti vispārīgā stratēģiskā dokumentā un kuri pirms rezultātu analīzes ir jāizskaidro.

1. Pasākumi, kas vērsti uz stratēģisko mērķi VP 1 “*Cilvēkresursu un pakalpojumu daudzveidība, pieejamība un kvalitāte*” kā tādi, kas neizraisa fiziskas sekas vidē, pēc maksimālās piesardzības principa no ietekmes uz vidi viedokļa ir vērtēti ar nulli. Šāda ir šo pasākumu vērtība tikai šajā stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumā un tikai Programmas 2029 pārskata periodā, jo pirmkārt, cilvēka dzīvesvides komfortu, kaut ne ar fiziskām izpausmēm dabā, bet komunikācijas u.c. ērtību ziņā, šie pasākumi nenoliedzami uzlabo, otrkārt, šajā stratēģiskajā mērķi ir iekļauts arī rīcības virziens RV 1 “*Izglītība mūža garumā (..)*”, kas ir viens no priekšnoteikumiem, lai gan nākamās paaudzes, gan arī jau pašreizējā paaudze aizvien labāk apzinātos vides aizsardzības

- nepieciešamību un prastu dzīvot aizvien videi draudzīgāk, kam šīs rīcības rezultātā ir potenciāls nodrošināt taustāmus ieguvumus videi nākotnē.
2. Sakarā ar iepriekšminēto izglītības pieskaitīšanu rīcībām, kas pārskata periodā vidi neietekmēs, un to, ka izglītības iestāžu ēku fiziskās uzlabošanas darbi ir attiecināti uz stratēģisko mērķi VP 1 un rīcības virzienu RV 1, arī tiem vērtējums ir nulle, kaut arī šādi pasākumi ir fiziski uzlabojumi dabā, kurus tieši un netieši bauda katrā iestādē ierobežots, tomēr kopumā plašs iedzīvotāju loks: mācību iestāžu audzēkņi un viņu tuvinieki. Tā ir vērtējuma metodikas nepilnība, jo faktiski daļa šā finansējuma būtu jāieskaita ne vien imaginārajā izglītībā, bet arī fiziskos cilvēkvides uzlabojumos. Līdz ar to iegūtais ieguldījumu īpatsvars cilvēkvides uzlabošanā uzskatāms par samazinātu, tomēr tam no vērtējuma viedokļa nav būtiskas nozīmes, jo ieguldījumi tieši šajā vides uzlabojumu aspektā tik un tā gan valstspilsētā, gan novadā daudzkārt pārsniedz pārējos. Un attiecībā uz izglītības iestāžu vērtējumu ir viens izņēmums: visiem pasākumiem, kas vērsti uz energoefektivitātes paaugstināšanu, ir piešķirta piederība arī stratēģiskajam mērķim HP 1 “*Klimata pārmaiņu mazināšana (..)*” un attiecīgi puse šā finansējuma attiecināta uz to.
 3. Turpinot iepriekšējā punkta beigās norādīto: visiem pasākumiem, kuri attiecas vienlaikus uz diviem stratēģiskajiem mērķiem, vērtējumā finansējums ir sadalīts uz pusēm starp šiem mērķiem, jo nav nekādu kritēriju, kā sadalīt šo finansējumu kādās precīzākās proporcijās.
 4. Arī fizisko ietekmju iedalījums divās nevienādās pusēs – cilvēkvide un dabasvide – ir nosacīts, un šīs savstarpēji papildinošās daļas nav pretnostatāmas. Ja cilvēkvides sastāvdaļas (piem., ēkas) ir vajadzīgas tikai cilvēkam (kaut arī tās iemācās savām vajadzībām lietot arī savvaļas būtnes), tad visas dabasvides sastāvdaļas (gaiss, ūdens u.c.) ir tikpat nozīmīgas arī kā cilvēkvides sastāvdaļas.

Rezultātu analīze.

1. Kopumā Programmā 2029 plānotā attīstība pēc finansējuma sadalījuma paredz ļoti nozīmīgus ieguldījumus (vairāk par trešdaļu) stratēģiskās jomās bez identificējamās fiziskas ietekmes uz vidi pārskata periodā: izglītība, veselība, sociālie un citi, tostarp tieši pašvaldības pakalpojumi, atbalsts kultūrai un sportam, uzņēmēju konkurētspējas celšana, sabiedrības drošība u.c.. Šie pasākumi ir neizbēgami nepieciešami sabiedrības dzīves kvalitātei un atbilst pašvaldības funkcijām un labas pārvaldības prasībām, un, cita starpā, var netieši radīt fiziskus uzlabojumus vidē vai kavēt vides kvalitāti pasliktinošas darbības sakarā ar efektīvāku to fizisko darbību pārraudzību, kas nav pašas pašvaldības darbība (t.i., uzņēmējdarbība).
2. Programmā 2029 plānotā attīstība pēc finansējuma sadalījuma paredz ļoti nozīmīgus ieguldījumus (līdz divām trešdaļām) lokālās vides fiziskā uzlabošanā un globālās vides fiziskā uzlabošanā (SEG izmešu mazināšana) ar tiešu pašvaldības finansējumu.
3. Apmēram puse visa finansējuma ir paredzēta tieši cilvēkvides uzlabošanai (jo īpaši valstspilsētā), kas ir dabiska un saprotama pašvaldības prioritāte.
4. Uz SEG izmešu mazināšanu ir vērsts ~6% finansējuma, kas uzskatāms par visai būtisku pašvaldības ieguldījumu šajā jomā. Te jāatzīst, ka šiem ieguldījumiem no pašvaldības viedokļa primārais varētu būt ekonomiskais ieguvums – tie pārsvarā ir energoefektivitātes un taupības pasākumi –, tomēr tas nemazina šā rezultāta vērtīgumu virzībā uz klimatneitralitāti.

5. ~1% finansējuma Jelgavas novadā ir vērsti tiešā veidā uz gaisa kvalitātes uzlabošanu, samazināšanu, kas vērtējams kā nozīmīgs ieguldījums novadā, kurā gaisa piesārņojuma problēma faktiski nepastāv. Savukārt faktiski 0% finansējuma šajā jomā Jelgavas valstspilsētā varētu nebūt optimāls, lai gan arī pilsētā gaisa kvalitātes problēma nav prioritāta.
6. ~2,5% finansējuma paredzēts veltīt atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai, kas vērtējams pozitīvi valstspilsētā un novadā, kur atkritumu apsaimniekošana jau ir kopumā labā līmenī.
7. ~7,5% finansējuma (tieši valstspilsētā – pat ~10%) ūdeņu kvalitātes uzlabošanā ir ļoti pozitīvi vērtējams pašvaldībā, kur sadzīves kanalizācija pat nav akūta ūdens piesārņojuma problēma, tomēr Lielupes upju baseina apgabala ūdenstilpju piesārņojums starp četriem upju baseina apgabaliem ir vislielākais (lauksaimnieciskās darbības dēļ, ko Programma 2029 risināt nevar: tam paredzēti citi plānošanas dokumenti), tāpēc katrs ieguldījums tā samazināšanā ir apsveicams.
8. Visnecīgākie ieguldījumi ir paredzēti tieši dabas aizsardzībai – bioloģiskās daudzveidības vairošanai: valstspilsētā tādi ir praktiski 0% (kaut var pieļaut, ka daudzajiem pilsētas parku sakopšanas pasākumiem, kuri vērtēti kā cilvēkvides uzlabojumi, ir potenciāls uzlabot arī pilsētas iekšējo bioloģisko daudzveidību), novadā – 0,62%. Šāds rezultāts pašvaldību attīstības programmai ir pieļaujams, jo bioloģiskās daudzveidības vairošana nav pašvaldības funkcija, tā ir citu institūciju kompetencē, un no pašvaldības ir pietiekami, ja tā gādā par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu (tostarp sargājot savas Natura 2000 teritorijas, ko paredz Stratēģija 2034), kamēr Programma 2029 tomēr paredz arī pasākumus tieši tās vairošanai novadā, kas vērtējams pozitīvi.

6.3. Pasākumi ar augstu risku dabasvidei

Programmā 2029 ir identificēti plānoti pasākumi ar potenciāli augstu risku dabasvidei:

- Svētes upes gultnes pārtīrīšana, krastu erozijas novēršana un caurplūdes atjaunošana
- Kalnciema pagasta Lielupes ielas pagarinājuma, dambja būvniecība
- Meliorācijas sistēmu atjaunošana/pārbūve Jelgavas novada teritorijā
- Plūdu riska un krasta erozijas riska samazināšanas pasākumi Jelgavas novadā
- Ūdenstilpju un ūdensteču caurplūdes palielināšanas un piekrastes labiekārtošanas darbi

Visi šie pasākumi ir vērtēti kā pozitīvs ieguldījums cilvēkvides kvalitātes uzlabošanā, kas, protams, ir vienīgais to mērķis un ļoti saprotams. Vienlaikus jānorāda, ka gan teritorijas meliorācija, gan dabisko ūdensteču gultnes tīrīšana, krastu stiprināšana un dambju būvniecība ir pasākumi, kas dabiskās vides kvalitātes uzlabošanai pārsvarā nav vajadzīgi vai ir kaitīgi. Ne velti jaunu dambju veidošanu applūstošu teritoriju aizsardzībai no applūšanas aizliedz Aizsargjoslu likums, ja vien tie nav nepieciešami esošas apbūves aizsardzībai. Šādi pasākumi cilvēkvides uzlabošanai ir pieļaujami tikai kā kompromiss, veicot visu nepieciešamo iepriekšējo novērtējumu un atbilstoši īstenojot projektu tā, lai minimizētu kaitējumu dabiskajai videi vai, ideālā gadījumā, to pilnībā novērstu.

7. ALTERNATĪVU IZVĒLES PAMATOJUMS, IZVĒRTĒJUMS UN REKOMENDĀCIJAS

Vērtētajos plānošanas dokumentos plānotajām darbībām nav definētas alternatīvas, tāpēc tās var izsecināt no iespējamajiem reālistiskajiem plānošanas dokumentu īstenošanas scenārijiem.

Stratēģija 2034 ir vispārīgs stratēģisks dokuments, kuram faktiski alternatīvas nav vajadzīgas un nav iespējamās. Tajā ir definēta vīzija, stratēģiskie mērķi un ilgtermiņa prioritātes, kas faktiski aptver visu, kas atbilst mūsdienīgiem priekšstatiem par attīstītu sabiedrību un kvalitatīvu vidi, un, visticamāk, šie vispārīgie attīstības virzieni un mērķi nezaudēs aktualitāti arī pēc 2034. gada, jo tajos sasniegt rezultātu, ko nevarētu vēl uzlabot, nav iespējams. Pēc 2034. gada varētu mainīties tikai Stratēģijas 2034 6. daļā "Uzraudzības kārtība" noteiktie stratēģisko mērķu sasniegšanas mērķlielumi, ja tos pārskata periodā būs izdevies sasniegt, vai arī pat tie var nezaudēt aktualitāti, ja tos pārskata periodā nebūs izdevies sasniegt (kas vienmēr jāuzskata par reālistisku alternatīvu). Tomēr, kā jau minēts vides pārskata 1.3.2. apakšnodaļā un 5. daļā, Stratēģijā 2034 trūkst mērķu gaisa un ūdeņu kvalitātei un atkritumu daudzuma mazināšanai un atgriešanai aprītē, ar kuru definēšanu būtu rekomendējams Stratēģiju 2034 uzlabot, jo no šā trūkuma varētu izriet turpinājumā izklāstītie vājākie punkti Programmā 2029, ko arī būtu iespējams uzlabot.

Attiecībā uz Programmu 2029, "0" alternatīva būtu scenārijs, kad programma netiek realizēta nemaz. Patiesībā šāds scenārijs nav reālistisks, jo nav iespējams, ka pašvaldībai sešus gadus nav budžeta un pašvaldība neveic pilnīgi nekādus attīstības pasākumus. Līdz ar to par reālistiskām alternatīvām ir uzskatāma Programmas 2029 nepilnīga jeb daļēja īstenošana ar visdažādākajām atkāpēm no patlaban plānotā. Tāpat arī par reālistiskām alternatīvām uzskatāma nevis nepilnīga īstenošana, bet gan citādu pasākumu īstenošana atšķirībā daļas patlaban plānoto vietā. Faktiski šādu alternatīvu priekšnoteikumi ir *a priori* ietverti pašas Programmas 2029 investīciju plānu ievadā: "*Rīcības un investīciju plāns ir aktualizējams pēc nepieciešamības, bet ne retāk kā vienu reizi gadā.*" Līdz ar to pārskata periodā paredzama investīciju pasākumu pārskatīšana ne mazāk kā piecas reizes, un katrā šajā pārskatīšanā, visticamāk, mazākas vai lielākas alternatīvas ieviestas tiks.

Atbilstoši pašreizējās jeb pamata alternatīvas novērtējumam, Stratēģijā ieguldījumi dabasvides kvalitātes uzlabošanai ir deviņkārt mazāki nekā cilvēkvides uzlabošanai un arī mazāki par atsevišķi izdalītajiem ieguldījumiem klimata mērķu sasniegšanai. Šāda situācija likumsakarīgi izriet no Programmas 2034, kurā ir izvērsti definēti cilvēkvides attīstībā sasniedzamie stratēģiskie mērķi un arī klimata stratēģiskie mērķi, bet nav definēti gaisa un ūdens kvalitātes un atkritumu apsaimniekošanas stratēģiskie mērķi, kā arī par bioloģisko daudzveidību noteikts tikai tas, ka no novada deviņām Natura 2000 teritorijām deviņas arī saglabājas, kas faktiski pat nav pašvaldības kompetences jautājums. Līdz ar to rekomendācija būtu turpmākajās ikgadējās pasākumu plāna pārskatīšanās virzīt Programmu 2029 uz alternatīvām pasākumu paketēm, palielinot patlaban vistrūcīgākās finansējuma pozīcijas (skat. 13. tabulu).

Vienlaikus jānorāda, ka ieguldījumiem jomās, kurās nav definētu mērķu, ir grūti rast gan pamatojumu, gan pēc to īstenošanas novērtēt mērķa sasniegšanas pakāpi, ja nav definēts mērķis, kas atkal noved atpakaļ pie šīs nodaļas otrajā rindkopā sniegtās rekomendācijas attiecīgos mērķus definēt Stratēģijā 2034.

13. tabula. Programmas 2029 finansējuma pozīcijas, kuras ieteicams palielināt

Pašvaldība	Joma	EUR	%
Jelgavas valstspilsēta	<i>gaisa kvalitātes uzlabošanai</i>	481 944	0,09

8. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS MEHĀNISMI UN RISINĀJUMI IETEKMJU UZ VIDI NOVĒRŠANAI UN SAMAZINĀŠANAI

Saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem.

Ja plānošanas dokumentu īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), dokumentu atļauj īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam.

Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumentu īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju, tad kompensējošie pasākumi var būt šādi:

- biotopa izveidošana no jauna kādā jaunā vai paplašinātā teritorijā, ko paredzēts iekļaut Natura 2000 tīklā;
- biotopa stāvokļa uzlabošana attiecīgās teritorijas daļā vai citā Natura 2000 teritorijā, proporcionāli projekta radītajiem zaudējumiem;
- jaunas teritorijas ierosināšana saskaņā ar Sugu un biotopu direktīvu (92/43/EEK).

Attiecīgi, atbilstoši Programmai 2029 veicot tādas darbības, kam likums prasa sākotnējo ietekmes uz vidi izvērtējumu un/vai ietekmes uz vidi novērtējumu, ir jāveic šīs procedūras un jāīsteno visi nepieciešamie un iespējamie kompensācijas pasākumi un risinājumi ietekmju uz vidi novēršanai un mazināšanai. Tostarp 5.3. nodaļā uzskaitītajiem pasākumiem ar augstu risku dabasvidei būtu ieteicama rūpīga kvalificēta priekšizpēte projekta stadijā neatkarīgi no tā, vai konkrētajam pasākumam pēc likuma tiek vai netiek piemērota sākotnējā ietekmes uz vidi izvērtējuma un/vai ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra.

9. IESPĒJAMĀS BŪTISKĀS PĀRROBEŽU IETEKMES NOVĒRTĒJUMS

Jelgavas valstspilsētu un novadu šķērso Lielupe, Svēte un Iecava, kuras tek cauri vairāku pašvaldību teritorijām un ir uzskatāmas par stipri piesārņotām (Lielupes upju baseinu apgabala ūdeņi ir vispiesārņotākie starp četrus Latvijas upju baseinu apgabalu ūdeņiem). Vairāk nekā 50% Latvijas noteces veidojas ārpus Latvijas teritorijas, bet ne otrādi, tāpēc uz Latviju atnestais pārrobežu piesārņojums pārsniedz Latvijas teritorijā emitētā punktveida piesārņojuma apjomu, savukārt Lielupes upju baseinu apgabals ir starp tiem, no kura Latvijā radies piesārņojums vispār nenonāk citās valstīs un nekādi nevar radīt pārrobežu ietekmes.

Virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas jomā eksistē divi starptautiski instrumenti. ANO formātā galvenais starpvalstu sadarbības instruments ir Konvencija par pārrobežu ūdensteču un starptautisko ezeru izmantošanu un aizsardzību. Tās dalībvalstis ir pilnīgi visas Baltijas jūras baseina valstis. Šī konvencija nosaka pamatprincipus starptautisku līgumu slēgšanai par pārrobežu ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības jautājumiem. Otrs mehānisms ir Ūdeņu direktīva, kas prasa sadarboties un izstrādāt vienotus upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānus visām valstīm, kam ir kopīgu upju sateces baseini. Starp Latvijas un Lietuvas institūcijām, kas atbild par vides aizsardzību un upju baseinu apsaimniekošanu, ir noslēgtas vienošanās par sadarbību. Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas un plūdu riska pārvaldības plānā 2022.-2027. gadam ir paredzēti pasākumi šādas informācijas apmaiņas izvēršanai, bet tiem var būt nozīme Jelgavas valstspilsētas un novada pasargāšanā no pārrobežu piesārņojuma, nevis otrādi.

10. PAREDZĒTIE PASĀKUMI MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI

Lai nodrošinātu teritorijas turpmāku attīstību saskaņā ar plānošanas dokumentiem, jāveic regulāri monitoringa pasākumi. Atbildīgajām institūcijām jāseko, vai tiek veikti visi plānošanas dokumentos paredzētie pasākumi un vai nepasliktinās vides un dabas stāvoklis Jelgavas pilsētā.

Balstoties uz monitoringa rezultātiem, jāizstrādā turpmākie teritorijas attīstības priekšlikumi un jāsniedz rekomendācijas teritorijas apsaimniekotājiem. Lai sekmīgi nodrošinātu plānošanas dokumentu izpildi un varētu izstrādāt nākamās plānošanas dokumentus, nepieciešama to regulāra īstenošanas uzraudzība, novērtējot vai tajos izvirzītie nosacījumi tiek īstenoti

Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" nosaka, ka kompetentā institūcija (šajā gadījumā – Vides pārraudzības valsts birojs) Ministru kabineta noteiktajā termiņā sniedz atzinumu par vides pārskatu, kā arī nosaka termiņus, kādos izstrādātājs pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas iesniedz kompetentajai institūcijai ziņojumu par plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, arī vides pārskatā neparedzētu ietekmi (monitoringa ziņojums).

Ministru kabineta noteikumos Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” noteikts, ka plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas ir pieejama izstrādātājam. Izstrādātājs sagatavo monitoringa ziņojumu un atzinumā par vides pārskatu noteiktajā termiņā iesniedz to Vides pārraudzības valsts birojā. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu.

Saskaņā ar likumu "Par vides aizsardzību" vides monitoringu organizē un veic valsts un pašvaldību iestādes un komersanti saskaņā ar vides normatīvo aktu prasībām.

Ministru kabineta 2009. gada 17. februāra noteikumos Nr.158 "Noteikumi par prasībām attiecībā uz vides monitoringu un tā veikšanas kārtību, piesārņojošo vielu reģistra izveidi un informācijas pieejamību sabiedrībai" attiecībā uz pašvaldībām noteikts, ka pašvaldību institūcijas vides monitoringu organizē vai veic par pašvaldību budžeta līdzekļiem, ja nepieciešams novērtēt vides kvalitātes izmaiņas, lai īstenotu pašvaldības saistošos noteikumus, kā arī atsevišķos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

Lai izvērtētu pieejamos valsts vides monitoringa datus un izvērtētu, vai un kādi novērojumi nepieciešami, kā arī, lai izvērtētu monitoringa rezultātus, ieteicams sadarboties ar VVD Zemgales reģionālo vides pārvaldi un Dabas aizsardzības pārvaldi, jo tā saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" organizē un koordinē aizsargājamo teritoriju monitoringu.

Stratēģijas 2034 un Programmas 2029 īstenošanas monitoringam ir izvirzīti rezultatīvie rādītāji, kuru rezultāti un izaugsmes tempi katru gadu tiks analizēti, turklāt Programmas īstenošanas nozīmīgi instrumenti būs rīcības plāns un investīciju plāns - īstenojot rīcības un projektus, tiks veikts nepārtraukts situācijas un paveikto darbu monitorings, meklētas sakarības, lai nodrošinātu definēto mērķu un uzdevumu sasniegšanu, ilgtspējīgu un integrētu teritorijas attīstību.

Balstoties uz īstenoto projektu sasniegtajiem rezultātiem un stratēģisko mērķu īstenošanas progresu, tiks veikts situācijas novērtējums un analīze kontekstā ar stratēģisko daļu. Šis analīzes rezultāti būs pamats attīstības programmas izstrādei nākamajam periodam.

Programmas 2029 un Stratēģijas 2034 īstenošanas uzraudzības process ir noteikts Programmā 2029.

Programmā 2029 paredzētās rīcības un uzdevumi sekmē vidēja termiņa prioritāšu sasniegšanu un tuvina pilsētu un novadu stratēģisko mērķu īstenošanai. Stratēģijas 2034 un Programmas 2029 uzraudzības sistēmas uzdevums ir nodrošināt attīstības novērtēšanu, tai skaitā:

- identificēt pārmaiņas situācijā kopumā un pa jomām;
- identificēt, vai attīstības plānošanas dokumenta rādītāju sasniegšana norit tā, kā plānots;
- parādīt Jelgavas un Jelgavas novada pašvaldības darbības progresu un sasniegumus;
- nodrošināt ar informāciju par attīstības plānošanas dokumenta īstenošanas sasniegumiem sabiedrību, politiķus, nevalstisko sektoru un citas ieinteresētās puses;
- identificēt jaunas problēmas un iespējas, kas saistītas ar pilsētas un novada attīstību, kurām nepieciešams veltīt tālāku izpēti un attiecīgu lēmumu pieņemšanu to risināšanai;
- pamatot attīstības programmas rīcību un investīciju plāna aktualizācijas nepieciešamību;
- sekmēt pašvaldības struktūrvienību, valsts institūciju, uzņēmēju un sabiedrības koordinētu darbību attīstības jautājumos.

Lai izvērtētu, kā Stratēģijas 2034 darbības periodā tiek sasniegti mērķi, ir noteikti salīdzināmie rādītāji. Pats svarīgākais ir cilvēks: demogrāfiskās izmaiņas, bērnu un jauniešu skaits, migrācijas rādītāji. Tie norāda, cik pievilcīga vide pilsētā un novadā ir dzīvošanai un darbam, iespējas nodrošināt labklājību un saņemt nepieciešamus un kvalitatīvus pakalpojumus. Pasaules valstīm ir būtiski rādītāji klimata radīto pārmaiņu virzienā, tāpēc arī šis rādītājs ir jāvērtē ilgtermiņā.

Par uzraudzības sistēmu atbildīgie Jelgavas valstspilsētā ir Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes "Centrālā pārvalde" Attīstības un pilsētplānošanas departaments, bet Jelgavas novadā – Plānošanas nodaļa. Abās pašvaldībās atbildīgo struktūrvienību galvenais uzdevums ir vadīt un koordinēt uzraudzības procesu, identificējot, vai Stratēģijā 2034 un Programmā 2029 definēto rādītāju sasniegšana norit kā plānots.

Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada attīstības programmas uzraudzības procesā iesaistās visas rīcības plānā un investīciju plānā norādītās par rīcību/projektu izpildi, īstenošanu atbildīgās Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada pašvaldības struktūrvienības un iestādes. Uzraudzības procesā iegūtā informācija ir pamats attīstības programmas novērtējuma veikšanai. Lai nodrošinātu efektīvu attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzību, Jelgavas valstspilsētas Attīstības un pilsētplānošanas departaments un Jelgavas novada Plānošanas nodaļa izveido mērķu un rīcību uzraudzības rādītāju datu bāzi.

Lai nodrošinātu sabiedrības informēšanu par Attīstības programmā noteikto rādītāju rezultātīvo vērtību sasniegšanu, Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada pašvaldības reizi trīs gados izstrādās un savās tīmekļa vietnēs publicēs uzraudzības ziņojumus, kuros tiks ietverta informācija par teritorijas attīstības tendencēm, iekļaujot attīstības rādītāju izvērtējumu, rīcības plāna un investīciju plāna īstenošanas progresu, kā arī iekļaujot secinājumus un rekomendācijas par ieteicamajiem precizējumiem.

Arī Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada pašvaldību ikgadējos publiskajos pārskatos tiks iekļauta informācija par plānošanas dokumentu īstenošanu.